

**ევროკავშირის მიმართ დამოკიდებულებისა
და ცოდნის შეფასება საქართველოში**

2017 წლის გამოკითხვის ანგარიში

თბილისი, 2017 წ.

კვლევა ჩატარა სი-არ-არ-სი საქართველომ, ევროპის ფონდის დაკვეთით, შვედეთის საერთაშორისო განვითარებისა და თანამშრომლობის სააგენტოს (Sida), საქართველოში ნიდერლანდების გაერთიანებული სამეფოს საელჩოსა და დანიის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (Danida) მხარდაჭერით.

© საავტორო უფლებები დაცულია და ეკუთვნის ევროპის ფონდს

Kingdom of the Netherlands

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF DENMARK

DANIDA | INTERNATIONAL
DEVELOPMENT COOPERATION

შინაარსი

შინაარსი.....	3
შესავალი	4
1. საქართველო და ევროკავშირი.....	5
ცოდნა ევროკავშირის შესახებ.....	5
ინფორმაციის წყაროები	8
წარმოდგენები ევროკავშირის შესახებ	10
ევროკავშირის დახმარება საქართველოსთვის	11
ევროინტეგრაცია	13
ევროკავშირის წევრობასთან დაკავშირებული მოლოდინები.....	15
ვიზალიბერალიზაცია	16
2. საქართველოს მოსახლეობის პოლიტიკური შეხედულებები და ღირებულებები.....	18
პოლიტიკური შეხედულებები.....	18
ღირებულებები.....	20
დანართი 1. კვლევის მეთოდოლოგია	23
დანართი 2: ეთნიკური უმცირესობები	25

შესავალი

ევროპის ფონდმა 2017 წელს მეხუთედ ჩაატარა საქართველოს მოსახლეობის გამოკითხვა, რომელიც მიზნად ისახავს მოსახლეობის ევროკავშირის შესახებ ცოდნისა და მისდამი დამოკიდებულების შესწავლას. მსგავსი გამოკითხვა ფონდმა 2009, 2011, 2013 და 2015 წლებშიც ჩაატარა, რაც საშუალებას იძლევა, შეფასდეს, თუ როგორ იცვლება მოსახლეობის შეფასებები, მოლოდინები და იმედები საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესთან დაკავშირებით ბოლო ცხრა წლის განმავლობაში.

ხუთივე გამოკითხვა ადასტურებს მოსახლეობის დადებით დამოკიდებულებას საქართველოს ევროინტეგრაციის პროცესის მიმართ. ამავე დროს, გამოკითხვის შედეგებით ნათელია, რომ ეს ენთუზიაზმი უფრო მეტად მოსახლეობის იმედებისა და მოლოდინების გამოხატველია, ვიდრე ევროკავშირისა და მისი ინსტიტუტების საფუძვლიანი ცოდნისა. 2017 წლის კვლევა მნიშვნელოვანია იმით, რომ საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ურთიერთობა თვისობრივად სხვა დონეზე გადავიდა - 2016 წლის 1 ივლისს ძალაში შევიდა ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმება, ხოლო 2017 წლის მარტიდან საქართველოს მოქალაქეებს შესაძლებლობა მიეცათ, უვიზოდ იმოგზაურონ შენგენის ზონის ქვეყნებში ხანმოკლე ვიზიტებით.¹ ვიზალიბერალიზაციის გარდა, წარმატებული ურთიერთობების მაგალითია ევროკავშირის მზარდი მხარდაჭერა საქართველოში სოფლის მეურნეობისა და მეწარმეობის განვითარების კუთხით.

კითხვარები, რომელთა მიხედვითაც გამოკითხვის ხუთივე ტალღა ჩატარდა, მაქსიმალურად იდენტური იყო, რათა მეთოდოლოგიურად გამართლებული იყოს შედეგების შედარება.² 2009 და 2011 წლებში გამოკითხვა მხოლოდ ქართულ ენაზე ჩატარდა. შესაბამისად, შერჩევაში ვერ მოხვდნენ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები, რომლებიც ისეთ დასახლებულ პუნქტებში ცხოვრობდნენ, სადაც მოსახლეობის უმრავლესობა ქართულს არ ფლობს. კომპაქტურად დასახლებული ეთნიკური უმცირესობების მოსაზრებების შესწავლის მიზნით, 2013 წლიდან ქართულენოვანი მოსახლეობის შერჩევას ე.წ. „უმცირესობების სტრატა“ დაემატა.³

ანგარიშის პირველ თავში, „საქართველო და ევროკავშირი“, მოკლედაა შეფასებული მოსახლეობის ცოდნის დონე ევროკავშირის შესახებ, ამ ცოდნის გაღრმავების სურვილი და ინფორმაციის წყაროები, რომელთა მეშვეობითაც მოსახლეობას სურს ამ საკითხის შესახებ დამატებითი ინფორმაციის მიღება. ამავე თავში განხილულია მოსახლეობის მოსაზრებები ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გაწეული დახმარების შესახებ, მათ შორის მოსახლეობის აღქმა, თუ რამდენად მიზნობრივად გამოიყენება ეს დახმარება. მეორე თავი, „საქართველოს მოსახლეობის პოლიტიკური შეხედულებები და ლიბერალური ღირებულებები“, აფასებს მოსახლეობის დამოკიდებულებებს დემოკრატიულ ღირებულებების და ანტიდისკრიმინაციული პრინციპების მიმართ.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2017:061:FULL&from=EN>.

² 2017 წლის გამოკითხვის კითხვარი წარმოდგენილია დანართში 3. წინა ტალღების კითხვარები იხ. ბმულზე <http://www.caucasusbarometer.org/en/downloads/>, სექცია “EU Survey”.

³ ინტერვიუები ამ სტრატის წარმომადგენლებთან სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე ჩატარდა. დეტალური ინფორმაციისთვის იხ. დანართი 1 (მეთოდოლოგია).

1. საქართველო და ევროკავშირი

ცოდნა ევროკავშირის შესახებ

ევროპის ფონდის მიერ ბოლო ცხრა წლის მანძილზე ჩატარებული გამოკითხვის ხუთი ტალღის შედეგები აჩვენებს, რომ საქართველოს მოსახლეობის ცოდნა ევროინტეგრაციის პროცესის შესახებ მცირე ცვალებადობას განიცდის. ყველაზე მარტივ კითხვაზე, რომელიც საშუალებას გვაძლევს გავზომოთ მოსახლეობის ინფორმირებულება საქართველოს ევროინტეგრაციის შესახებ, „*არის თუ არა ამჟამად საქართველო ევროკავშირის წევრი?*“ 2017 წელს მოსახლეობის 16% პასუხობს დადებითად. 2009 წლიდან 2015 წლამდე ამ კითხვაზე არასწორი პასუხების წილი სტაბილურად იკლებდა და 2015 წელს გამოკითხულთა მხოლოდ 5% თვლიდა, რომ საქართველო ევროკავშირის წევრია. შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ამგვარი შედეგი ვიზალიზერალიზაციით აიხსნება. 2017 წლის მარტიდან საქართველოს მოქალაქეებს საშუალება მიეცათ, შენგენის ზონის ქვეყნებში ვიზის გარეშე განახორციელონ ხანმოკლე ვიზიტები. საქართველოს მოქალაქეების გარკვეულმა ნაწილმა, შესაძლოა, ვიზალიზერალიზაცია ევროკავშირში გაწევრიანებასთან გააიგივა ან დაუკავშირა. ამავე დროს, თუ 2015 წლის გამოკითხვის შედეგების თანახმად, საქართველოს მოსახლეობის დაახლოებით ორმა მესამედმა იცოდა, რომ რუსეთი არ იყო ევროკავშირის წევრი, 2017 წელს ეს ცოდნა საგრძნობლად გამყარებულია და გამოკითხულთა 77% პასუხობს, რომ რუსეთი არ არის ევროკავშირის წევრი. რაც შეეხება ცოდნას სხვა ქვეყნების - კერძოდ, ნორვეგიის, მოლდოვისა და რუმინეთის - ევროკავშირში წევრობის შესახებ, 2017 წელს დაფიქსირებული პასუხები წინა წლებში დაფიქსირებული პასუხების ანალოგიურია.

წინა წლებისაგან განსხვავებით, 2017 წელს საქართველოს ევროკავშირის წევრობის შესახებ კითხვაზე მიღებული პასუხები უმნიშვნელოდ განსხვავდება დასახლებული პუნქტის ტიპის მიხედვით.⁴ მოულოდნელია, რომ თბილისის მოსახლეობამ, რომელიც, ხშირ შემთხვევაში, უფრო ინფორმირებულია, ვიდრე საქართველოს დანარჩენი მოსახლეობა, წელს მსგავსი ცოდნა არ გამოავლინა. ამავე დროს, ამ კითხვასთან მიმართებაში იზრდება განსხვავება ქართულენოვან მოსახლეობასა და ეთნიკურ უმცირესობათა შორის. თუ საშუალოდ, ქვეყნის მასშტაბით მოსახლეობის 10% არჩევს პასუხს „არ ვიცი“, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის შესაბამისი წილი 39%-ია, რაც 12%-ით მეტია ვიდრე 2015 წლის შესაბამისი მაჩვენებელი. 2017 წელს საქართველოს მოსახლეობის 30%-მა გასცა სწორი პასუხი კითხვას, თუ რამდენი ქვეყანაა ამჟამად ევროკავშირის წევრი, 44%-ს კი გაუჭირდა ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა.⁵ ცდომილების გათვალისწინებით, ეს შედეგები 2015 წლის შედეგების ანალოგიურია, თუმცა კვლავ თვალში საცემია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა ნაკლები ინფორმირებულობა დანარჩენ მოსახლეობასთან შედარებით,

⁴ ანგარიშში წარმოდგენილი ყველა კროსტაბულაციის ცვლადებს შორის კორელაცია სტატისტიკურად მნიშვნელოვანია.

⁵ მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ინტერვიუების დროს ამ კითხვისთვის გამოყენებული იყო ბარათი, სადაც ჩამოთვლილი იყო პასუხის ვარიანტები (კითხვა: „*რამდენი ქვეყანაა ამჟამად ევროკავშირის წევრი?*“; პასუხის ვარიანტები: 10-მდე; 11-დან 20-მდე; 21-დან 30-მდე; 31-დან 40-მდე; 40-ზე მეტი). შესაბამისად, კითხვა მაქსიმალურად იყო გამარტივებული. სწორი პასუხისთვის საკმარისი იყო ბარათზე მოყვანილი ინტერვალებიდან სწორი ინტერვალის შერჩევა (21-დან 30-მდე), რესპონდენტებს არ მოეთხოვებოდათ ევროკავშირის წევრი ქვეყნების ზუსტი რაოდენობის დასახელება.

რამდენადაც ეთნიკური უმცირესობების მხოლოდ 19%-მა გასცა სწორი პასუხი ამ კითხვას, ხოლო 60%-მა უპასუხა „არ ვიცი“.

კვლავინდებურად, საქართველოს მოსახლეობის მცირე ნაწილმა იცის ევროკავშირის ინსტიტუტების, ევროკავშირთან მიღწეული შეთანხმებებისა და საქართველოში განხორციელებული კონკრეტული პროექტების შესახებ. ფაქტობრივად, თანაბარია მათი წილი, ვისაც სმენია საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შეთანხმების შესახებ და ვისაც არ სმენია ამის შესახებ (შესაბამისად, 47% და 48%). მოულოდნელია, რომ 2015 წლის შემდეგ შემცირებულია მათი წილი, ვისაც ინფორმაცია აქვს ამ მნიშვნელოვანი შეთანხმების შესახებ - ორი წლის წინ ეს რიცხვი 63%-ს შეადგენდა. სხვა კითხვებზე მიღებული პასუხების ანალოგიურად, ცოდნის დონე უფრო დაბალია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის. ამ სტრატის წარმომადგენელთა 72% პასუხობს, რომ არ სმენია ასოცირების შესახებ შეთანხმების თაობაზე და მხოლოდ 13% პასუხობს, რომ სმენია (2015 წელს შესაბამისი მაჩვენებლები იყო, შესაბამისად, 64% და 24%). მათგან, ვინც აცხადებს, რომ სმენია საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების თაობაზე, მხოლოდ 28% პასუხობს სწორად, რომ ასოცირების ხელშეკრულება სრულადაა ძალაში შესული. ხოლო 8% - რომ ხელშეკრულება ჯერ არ არის ძალაში შესული არც სრულად და არც ნაწილობრივ. რთულია ასეთი დინამიკის ზუსტი მიზეზების დადგენა, თუმცა ნათელია, რომ აუცილებელია მოსახლეობას მეტი ინფორმაცია მიეწოდოს საქართველოსა და ევროკავშირს შორის დადებულ მნიშვნელოვან ხელშეკრულებებსა და მათ ფარგლებში განხორციელებულ კონკრეტულ პროექტების შესახებ.

მხოლოდ იმ 47%-ის შესახებ თუ გავაგრძელებთ საუბარს, ვინც აცხადებს, რომ სმენია საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების თაობაზე, მათი დიდი ნაწილის მიიჩნევს, რომ ამ ხელშეკრულების შედეგი შეიძლება იყოს საქართველოს ევროკავშირთან პოლიტიკური დაახლოება და მჭიდრო ეკონომიკური ინტეგრაცია. ეს პასუხი 2015 წელსაც ყველაზე ხშირად დაფიქსირდა. სიხშირით მეორე პასუხი კვლავინდებურად ევროკავშირში გაწევრიანებაა (23%). ფაქტობრივად, არ შეცვლილა მოლოდინი, რომ ევროკავშირთან ასოცირების შესახებ შეთანხმების შედეგი შეიძლება იყოს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა (11%), ნატოში გაწევრიანება (8%) ან რუსეთთან ურთიერთობის გაუმჯობესება (5%).

მოსახლეობის იმ 47%-ის უმრავლესობა, ვინც განაცხადა, რომ სმენია საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ, თვლის, რომ შეთანხმების შედეგად მრავალ სფეროში არსებული ვითარება გაუმჯობესდება. ამ ჯგუფის დაახლოებით 3/4-ს მიაჩნია, რომ ასოცირების შესახებ შეთანხმება ხელს შეუწყობს მდგომარეობის გაუმჯობესებას ისეთ სფეროებში, როგორებიცაა: საქართველოს უსაფრთხოება (76%), საშუალო და უმაღლესი განათლების ხარისხი (76% და 79%), მედიის თავისუფლება (75%), ქართული სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ხარისხი (72%) და ქართული მცირე და საშუალო საწარმოების მუშაობის პირობები (72%). ამ ჯგუფის დაახლოებით 2/3-ს, ასევე, მიაჩნია, რომ ასოცირების შესახებ შეთანხმება ხელს შეუწყობს საქართველოს საჯარო სამსახურების ანგარიშვალდებულებას მოსახლეობის წინაშე (69%), საქართველოში ენერგორესურსების ეფექტურად გამოყენებას (68%), სასამართლოების დამოუკიდებლობას (67%) და მოსახლეობის დასაქმებას (63%). მიღებული შედეგების თანახმად, ყველაზე მაღალი მოლოდინები უკავშირდება მდგომარეობის გაუმჯობესებას საქართველოს ჯანდაცვის სფეროში (80%) და ქართული პროდუქციის ევროკავშირის ბაზარზე გაყიდვის შესაძლებლობების გაზრდას (82%).

გამოკითხვის ერთი-ერთი კითხვა ეხება მოსახლეობის ცოდნას ევროკავშირის მონიტორინგის მისიის შესახებ საქართველოში, რომელიც 2008 წლის სექტემბრიდან

მოქმედებს და მისი მიმდინარე წლის ბიუჯეტი 18,340,000 ევროა.⁶ იმ შთამბეჭდავი მატერიალური და ადამიანური რესურსების მიუხედავად, რომელსაც ევროკავშირი გამოყოფს ამ მისიის წარსამართად, მოსახლეობის 41% 2017 წელს პასუხობს, რომ არ იცის მისიის თაობაზე, თუმცა 2015 წელთან შედარებით, ეს წილი 12%-ით ნაკლებია. კითხვაზე, თუ რას ემსახურება ეს მისია, სწორი პასუხი მოსახლეობის მხოლოდ 19%-მა გასცა. განსაკუთრებით დაბალია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა ცოდნის დონე ამ საკითხთან მიმართებით - მათი 71% პასუხობს, რომ არ იცის, თუ რას საქმიანობს მონიტორინგის მისია, ხოლო სწორი პასუხი მის დანიშნულებაზე მხოლოდ 3%-მა გასცა.

ისევე, როგორც წინა წლებში, საქართველოს მოსახლეობის ცოდნა ევროსაბჭოში საქართველოს წევრობის შესახებ კვლავ შეზღუდულია. თუმცა, 2015 წელთან შედარებით, 2017 წელს ამ კითხვაზე მიღებული სწორი პასუხების წილი გაიზარდა. თუ 2015 წელს მოსახლეობის მხოლოდ 32%-მა გასცა სწორი პასუხი კითხვას, არის თუ არა ამჟამად საქართველო ევროსაბჭოს წევრი, 2017 წელს ამ კითხვას მოსახლეობის 43%-მა უპასუხა სწორად.

---

⁶ https://eumm.eu/data/image_db_innova/EUMM%20Factsheet%20ENG%202017%20APR.PDF.

ინფორმაციის წყაროები

2017 წლის გამოკითხვის შედეგების თანახმად, ევროკავშირის შესახებ არსებული ინფორმაციის წყაროები წინა წლების წყაროების მსგავსია. კერძოდ, ყველაზე უფრო ხშირად ინფორმაციის წყაროდ 2017 წელსაც ტელევიზია დასახელდა. მოსახლეობის 34% აცხადებს, რომ ინფორმაციას ევროკავშირის შესახებ ტელევიზიის მეშვეობით იღებს, მაშინ როდესაც მოსახლეობის 17%-ი და ეთნიკური უმცირესობების 33%-ი აცხადებს, რომ ტელევიზიით ამგვარ ინფორმაციას საერთოდ არ იღებს. დასახლებული პუნქტის ტიპის მიხედვით ამგვარი სხვაობა, სავარაუდოდ, დაკავშირებულია ეთნიკური უმცირესობების მიერ ძირითადად ტელევიზიის არაქართულენოვანი არხების სარგებლობით, რაც ნაჩვენებია ამ კვლევების მონაცემებით.

ინფორმაციის კიდევ სამი წყარო, რომლებსაც დამატებით ყველაზე ხშირად ასახელებს მოსახლეობა, არის სოციალური ქსელები, არაფორმალური წყაროები (მეგობრები, ნათესავები, კოლეგები) და საინფორმაციო საშუალებების ვებგვერდები. იმის მიუხედავად, რომ ინფორმაციის ამ სამი წყაროს შემთხვევაში დასახლებული პუნქტის ტიპის მიხედვით სხვაობა თითქმის არ ფიქსირდება, განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებს ის გარემოება, რომ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები ქართულენოვან მოსახლეობასთან შედარებით 4-ჯერ უფრო ხშირად აცხადებენ, რომ ევროკავშირის შესახებ „ძალიან ბევრ ინფორმაციას“ იღებენ მეგობრების, ნათესავებისა და კოლეგებისგან (ეთნიკური უმცირესობების 13% და ქართულენოვანი მოსახლეობის 3%).

მნიშვნელოვანია, რომ, გამოკითხვის შედეგების თანახმად, მთელი რიგი ინფორმაციის წყაროები, მათ შორის, ის წყაროები, რომლებიც სერიოზული ადამიანური და მატერიალური რესურსის თავმოყრის შედეგად ფუნქციონირებს, მოსახლეობის ინფორმირების ფუნქციას ვერ ასრულებს. კერძოდ, საქართველოს მოსახლეობის 4% ან ნაკლები აცხადებს, რომ ევროკავშირის შესახებ ინფორმაციას შემდეგი წყაროებიდან იღებს:

- გაზეთები და ჟურნალები, ონლაინგამოცემების გარდა (4%);
- ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში (2%);
- სასწავლო დაწესებულებები (2%);
- სხვადასხვა ორგანიზაციის მიერ მომზადებული საინფორმაციო ბროშურები (2%);
- საქართველოს სამთავრობო უწყებების ვებგვერდები (2%);
- საქართველოს სამთავრობო უწყებები (1%);
- რადიო, ონლაინგამოცემების გარდა (1%);
- საელჩოები, საერთაშორისო ორგანიზაციები (1%);
- ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციები (მათი ვებგვერდების ჩათვლით) (1%);
- ნატოსა და ევროკავშირის საინფორმაციო ცენტრი (1%).

2015 წელთან შედარებით უმნიშვნელოდ გაზრდილია მათი წილი, ვინც აცხადებს, რომ ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღებას ისურვებდა. 2017 წელს მოსახლეობის 56%-მა გამოთქვა ასეთი სურვილი. თუმცა აღსანიშნავია, რომ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის ეს წილი ნაკლებია (44%). ამავე დროს, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების 13%-მა უპასუხა ამ კითხვას „არ ვიცი“ (მაშინ, როდესაც ქართულენოვანი მოსახლეობის მხოლოდ 3%-მა უპასუხა ასე). თუ 2013 წლიდან 2015 წლამდე პერიოდში თითქმის 20%-ით (32%-დან 50%-მდე) გაიზარდა ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების წილი, ვინც აცხადებდა, რომ ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღება სურდა, 2015-დან 2017 წლამდე ეს ტენდენცია აღარ გაგრძელდა (44%).

მათ შორის, ვინც აცხადებს, რომ ენდობა ევროკავშირს, 71% აგრეთვე, ამბობს, რომ ისურვებდა ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღებას. 2015 წლის ანალოგიურად, ისინი, ვისაც სურს ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღება, ყველაზე ხშირად ისურვებდნენ ამგვარი ინფორმაციის მიღებას შემდეგ საკითხებთან დაკავშირებით:⁷

- საქართველო-ევროკავშირის სავაჭრო ურთიერთობები (42%);
- ევროკავშირის საგანმანათლებლო პროგრამები (29%);
- სოციალური დაცვა ევროკავშირში (28%);
- ევროკავშირის როლი ტერიტორიული კონფლიქტების მოგვარებაში (27%);
- ევროკავშირის ჯანდაცვის სისტემა (26%).

ნაკლები სიხშირით დასახელდა ისეთი საკითხები, როგორებიცაა: კანონის უზენაესობა ევროკავშირში (21%), ხელფასები ევროკავშირში (21%), ევროკავშირის შრომის ბაზარი (18%), ვიზის მიღების გზები ევროკავშირის ქვეყნებში⁸ (12%); ევროკავშირის კულტურული პროგრამები (11%) და ევროკავშირის ინსტიტუტები, სტრუქტურები (5%).

სავაჭრო ურთიერთობები უფრო მეტად აინტერესებთ მამაკაცებს, ვიდრე ქალებს (შესაბამისად, 50% და 34%), თუმცა, საგანმანათლებლო პროგრამებისადმი ინტერესი რამდენადმე მაღალია ქალებში. ამ საკითხს ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მსურველი ქალების 34% ასახელებს, მაშინ როდესაც მამაკაცებს შორის შესაბამისი წილი 24%-ია. როგორც მოსალოდნელია, სოციალური დაცვის საკითხების მიმართ ინტერესი ასაკთან ერთად იზრდება. თუ ამ საკითხისადმი ინტერესს 18-დან 30 წლამდე ასაკის წარმომადგენელთა 20%-ი აფიქსირებს, ეს წილი 42%-ამდე იზრდება 60 წლის და 60 წელს გადაცილებულთა შორის. საინტერესოა, რომ ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით ანალოგიური განსხვავება არ შეინიშნება ევროკავშირის ჯანდაცვის სისტემით დაინტერესებულთა შორის. გამოკითხულთა შორის ეს ინტერესი დაახლოებით თანაბარია, თუმცა ევროკავშირის ჯანდაცვის სისტემის მიმართ ინტერესი უფრო მაღალია ქალებში, ვიდრე მამაკაცებში (შესაბამისად 32% და 19%). ნიშანდობლივია, რომ ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მსურველთა შორის ქართულენოვანი მოსახლეობის 27% პასუხობს, რომ ევროკავშირის ჯანდაცვის სისტემის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღებას ისურვებდა, მაშინ, როდესაც ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა შორის შესაბამისი წილი მხოლოდ 8%-ია.

ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღების მსურველთა 80% მათთვის სასურველი ინფორმაციის მიღებას ისევ და ისევ ტელევიზიის მეშვეობით ისურვებდა. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა შორის შესაბამისი წილი 70%-ია. ტელევიზიას, როგორც ინფორმაციის წყაროს, უპირატესობას ანიჭებს შედარებით ასაკოვანი, 60 წელს გადაცილებული მოსახლეობა (93%), მაშინ, როდესაც 18-დან 30 წლამდე მოქალაქეებში შესაბამისი წილი 62%-ია.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ სიხშირით მეორე წყაროს, სოციალურ ქსელებს, ინფორმაციის მიღების მსურველთა მხოლოდ 26% ასახელებს. როგორც მოსალოდნელია, ამ შემთხვევაში დიდი განსხვავებებია ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით - 18-დან 30 წლამდე მოსახლეობის 50%, ხოლო 60 წელზე უფროსთა შორის კი 7% ასახელებს ამ წყაროს. მეორე მხრივ, უმნიშვნელო განსხვავებებია ქართულენოვან მოსახლეობასა და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის - შესაბამისად, 27% და 20%. ევროკავშირის შესახებ მეტი ინფორმაციის მიღების მსურველთა დაახლოებით 10%

⁷ ეს კითხვა მხოლოდ მათთვის იყო, ვინც წინა კითხვაზე უპასუხა, რომ ისურვებდა მეტი ინფორმაციის მიღებას ევროკავშირის შესახებ, შესაბამისად, ამ კითხვას გამოკითხულთა საერთო რაოდენობის 56%-მა უპასუხა.

⁸ საქართველოსა და შენგენის ზონის ქვეყნებს შორის ვიზალიბერალიზაციის რეჟიმის ამოქმედების მიუხედავად, პასუხის ეს ვარიანტი დატოვებული იყო ბარათში, ვინაიდან ვიზალიბერალიზაცია ყველა ტიპის მგზავრობის შემთხვევაში არ მოქმედებს.

ასახელებს ინფორმაციის კიდევ სამ წყაროს, რომლითაც ისურვებდნენ ამ ინფორმაციის მიღებას: საინფორმაციო საშუალებების ვებგვერდები (11%), ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში (10%) და გაზეთები და ჟურნალები, ონლაინგამოცემების გარდა (9%). ყველა სხვა დანარჩენი წყარო 4%-მა ან ნაკლებმა დაასახელა.

საქართველოს მოსახლეობის მხოლოდ 5% აცხადებს, რომ 1993 წლის შემდეგ ევროკავშირის წევრ რომელიმე ქვეყანაში სულ ცოტა სამი თვის განმავლობაში მინც უცხოვრია. თუმცა, დამაზუსტებელ კითხვაზე მიღებული პასუხები ცხადყოფს, რომ ამ რესპონდენტების, სულ მცირე, ნახევარი ამ კითხვაზე დადებითი პასუხის გაცემისას ევროკავშირის ქვეყანად მოიაზრებს თურქეთს (16 შემთხვევა), რუსეთს (13 შემთხვევა) ან პოსტ-საბჭოთა სივრცის სხვა ქვეყნებს (აზერბაიჯანი, უკრაინა, ბელორუსია).

რამდენადაც არ ფიქსირდება საინფორმაციო საშუალებების ეფექტურობის გაზრდა, შესაძლებელია ვივარაუდოთ, რომ ევროკავშირის შესახებ ინფორმაციული კამპანიის არსებულმა ფორმები უნდა გაფართოვდეს. იმის გათვალისწინებით, რომ გაზრდილია მოსახლეობის წილი, რომელიც აცხადებს, რომ ისურვებდა მეტი ინფორმაციის მიღებას ევროკავშირის შესახებ, აუცილებელია მოსახლეობის ინფორმირების ახალი, უფრო ეფექტური ფორმების შემუშავება.

წარმოდგენები ევროკავშირის შესახებ

საქართველოს მოსახლეობისათვის ევროკავშირი, უპირველეს ყოვლისა, საერთაშორისო ორგანიზაციასა და პოლიტიკურ გაერთიანებას წარმოადგენს (შესაბამისად, 30% და 27%). ამ შეხედულებებს ოდნავ ჩამორჩება ევროკავშირის როგორც, უპირველეს ყოვლისა, ეკონომიკური გაერთიანების ხედვა (21%).⁹ ეს პასუხები წინა წლების პასუხების ანალოგიურია.¹⁰ საინტერესოა, რომ, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების სტრატის გარდა, სხვა სტრატებში შემცირებულია მოსახლეობის წილი, ვისაც ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა გაუჭირდა.

საქართველოს მოსახლეობის მხოლოდ 10% აცხადებს, რომ მათი წარმოდგენა ევროკავშირის შესახებ უარყოფითია, აქედან 3% „ძალიან უარყოფით“ წარმოდგენას აფიქსირებს, ხოლო 7% - „უფრო უარყოფითს, ვიდრე დადებითს“. გაცილებით მეტია მათი წილი, ვინც აცხადებს, რომ მათი წარმოდგენა ევროკავშირის შესახებ დადებითია (11% ამბობს, რომ ეს წარმოდგენა „ძალიან დადებითია“, ხოლო 34% - „უფრო დადებითი, ვიდრე უარყოფითი“). მოსახლეობის ყველაზე დიდი ჯგუფი კი (40%) თავის წარმოდგენას ევროკავშირის შესახებ აფასებს, როგორც „ნეიტრალურს“.

ისევე როგორც გამოკითხვის წინა ტალღებში, 2017 წელსაც შესწავლილ იქნა მოსახლეობის მოსაზრებები იმასთან დაკავშირებით, თუ, კერძოდ, რას წარმოადგენს ევროკავშირი.¹¹ წინა წლების ანალოგიურად, დიდი უმრავლესობა ეთანხმება მოსაზრებებს,

⁹ ამ კითხვის მიზანი არ იყო ცოდნის დონის გაზომვა, და კითხვას არ აქვს „სწორი“ და „არასწორი“ პასუხები - კითხვა მიზნად ისახავდა იმის დანახვას, თუ როგორია საქართველოს მოსახლეობის წარმოდგენა ამ გაერთიანების შესახებ, როგორ ხედავს მოსახლეობა ევროკავშირს.

¹⁰ ეს კითხვა პირველად დაისვა 2013 წელს.

¹¹ შეთავაზებული იყო შემდეგი მოსაზრებები: (1) „ევროკავშირი ხელს უწყობს დემოკრატიის განვითარებას მის ფარგლებს გარეთ არსებულ ქვეყნებში“; (2) „ევროკავშირი მშვიდობისა და უსაფრთხოების წყაროა ევროპაში“; (3) „ევროკავშირი საფრთხეს უქმნის ქართულ ტრადიციებს“; (4) „ევროკავშირი არის დემოკრატიული გაერთიანება“; (5) „ევროკავშირი იმპერიის ახალი ფორმა“; (6) „ევროკავშირი ხელს უწყობს მის ფარგლებს გარეთ მყოფი ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარებას“; და (7) „ევროკავშირი მზად არის, მიიღოს ნებისმიერი ევროპული ქვეყანა

რომ ევროკავშირი ევროპაში მშვიდობისა და უსაფრთხოების წყაროა (74%), რომ ესაა დემოკრატიული გაერთიანება (73%), რომ ის ხელს უწყობს დემოკრატიის განვითარებას მის ფარგლებს გარეთ არსებულ ქვეყნებში (69%) და რომ ის ხელს უწყობს მის ფარგლებს გარეთ მყოფი ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარებას (66%). შესაბამისად, ძალაში რჩება დასკვნა, რომ **საქართველოს მოსახლეობის უმრავლესობისთვის ევროკავშირი მშვიდობასთან, უსაფრთხოებასა და დემოკრატიასთან ასოცირდება.**

ამავე დროს, მოსახლეობის 41% ეთანხმება მოსაზრებას, რომ ევროკავშირი საფრთხეს უქმნის ქართულ ტრადიციებს, თუმცა, მეტია მათი წილი, ვინც ამ მოსაზრებას არ ეთანხმება (49%). საგულისხმოა, რომ 2015 წელს ეს თანაფარდობა იყო, შესაბამისად, 45% და 34%, ანუ **ბოლო ორი წლის მანძილზე ევროკავშირის აღქმა, როგორც ქართული ტრადიციების საფრთხის, შემცირებულია (15%-ით).** არანაკლებ მნიშვნელოვანია, რომ შემცირებულია აგრეთვე მათი წილი, ვისაც გაუჭირდა ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა - 2015 წელს ეს წილი 20% იყო, ხოლო 2017 წელს - 10%.

ამგვარად, კვლევის შედეგების შესაბამისად, წინა წლების ტენდენცია გრძელდება და საქართველოში ევროკავშირის შესახებ **ზოგადი წარმოდგენები ძირითადად დადებითია.**

ევროკავშირის დახმარება საქართველოსთვის

ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გაწეული დახმარება სულ უფრო იზრდება და მრავალფეროვანი ხდება. ამჟამად საქართველოში ევროკავშირის 100-ზე მეტი პროექტი ხორციელდება. ბოლო წლების მანძილზე ევროკავშირის საბაზისო დახმარება წელიწადში დაახლოებით 100 მილიონი ევრო იყო,¹² რასაც ემატება მთელი რიგი სექტორული პროექტების დაფინანსება, მაგალითად, მიკროსაფინანსო ან ენერგეტიკის სფეროებში.¹³ საქართველოსთვის გამოყოფილი ევროკავშირის დახმარება ისეთი სფეროებისთვისაა განკუთვნილი, როგორებიცაა: საჯარო მმართველობა, მართლმსაჯულება, სოფლის მეურნეობის და ასოცირების ხელშეკრულების შესრულებისთვის საჭირო რეფორმები, რათა მოხდეს ქვეყნის დემოკრატიული და მდგრადი განვითარება.

ამ ფონზე, საქართველოს მოსახლეობის მხოლოდ 2% აცხადებს, რომ საქართველოსთვის ევროკავშირის დახმარება საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი, ხოლო 8%-ის აზრით, ეს დახმარება ნაკლებად მნიშვნელოვანია. მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობის, 84%-ის აზრით, ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გაწეული დახმარება მნიშვნელოვანია, მათ შორის 38% ამ დახმარებას აფასებს, როგორც „ძალიან მნიშვნელოვანს“. შედარებით თავშეკავებულია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების შეფასებები, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც დადებითი შეფასებების პროცენტული წილი მაღალია (60%).

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მოსახლეობა სწორედ ევროკავშირს აღიქვამს იმ გაერთიანებად, რომელსაც ყველაზე უკეთ შეუძლია საქართველოს დახმარება. კერძოდ, კითხვაზე, „**ყველაზე უკეთ, ვის შეუძლია დღეს დაეხმაროს საქართველოს?**“ გამოკითხული მოსახლეობის 35% ევროკავშირს ასახელებს და ეს ყველაზე ხშირი პასუხია. ამასთან, მოსახლეობის დაახლოებით მეოთხედი რუსეთსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებს ასახელებს (შესაბამისად, 24% და 23%). ამ კითხვაზე მიღებული პასუხების განაწილება

თავის წევრად“. 4-ბალიანი სკალის გამოყენებით რესპონდენტები აფასებდნენ, თუ რამდენად ეთანხმდებოდნენ ან არ ეთანხმდებოდნენ თითოეულ მოსაზრებას.

¹² https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/23634/EU-Georgia%20relations.%20factsheet.

¹³ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-4812_en.htm.

სტაბილურია 2013 წლის შემდეგ, როდესაც ეს კითხვა პირველად დაისვა. ასევე, წინა წლების ანალოგიურად, ქართულენოვანი მოსახლეობისა და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების პასუხები მნიშვნელოვნად განსხვავდება. კერძოდ, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა 54% პასუხობს, რომ ყველაზე უკეთ საქართველოს დახმარება რუსეთს შეუძლია. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები ქართულენოვნებთან შედარებით დაახლოებით 2-ჯერ იშვიათად ასახელებენ ევროკავშირს (15% და 35%) და დაახლოებით 4-ჯერ უფრო იშვიათად - ამერიკის შეერთებულ შტატებს (5% და 23%).

ამასთან, საზოგადოებაში განსხვავებული წარმოდგენებია იმის შესახებ, თუ რატომ ეხმარება საქართველოს ევროკავშირი. ყველაზე ხშირია მოსაზრება, რომ ევროკავშირს თავის სამეზობლოში სტაბილურობა სურს (76%). მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი აგრეთვე ეთანხმება მოსაზრებებს, რომ „ევროკავშირი დაინტერესებულია საქართველოს სტაბილურობით, რათა ჩვენი ტერიტორია გამოიყენოს ევროპაში ნავთობისა და გაზის ტრანსპორტირებისათვის“ (58%), რომ „[ევროკავშირი] დაინტერესებულია ევროკავშირში მიგრანტთა ნაკადის შემცირებით“ (55%) და რომ „ევროკავშირი ეხმარება ყველა განვითარებად ქვეყანას და, მათ შორის, საქართველოს“ (52%). ყველაზე ნაკლებად საქართველოს მოსახლეობა ეთანხმება ევროკავშირის მხრიდან საქართველოს დახმარების შემდეგ მიზეზებს: „ევროკავშირს სურს თავისი ზეგავლენის ქვეშ მოაქციოს საქართველო“ (39%) და „საქართველო არის მსოფლიოში სამაგალითო ახალი დემოკრატიული ქვეყანა და ევროკავშირს ამიტომ სურს მისი შემდგომი განვითარება“ (39%).

მოსახლეობის 27%-ს გაუჭირდა პასუხის გაცემა, თუ რა კონკრეტული ფორმით ეხმარება ევროკავშირი საქართველოს. ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გაწეული დახმარების კონკრეტულ ფორმებს შორის მეტ-ნაკლებად გამოიკვეთა ორი პასუხი: მოსახლეობის 25%-მა დაასახელა ჰუმანიტარული დახმარება, ხოლო 23%-მა - ინვესტიციები საქართველოს ეკონომიკაში. მოსახლეობა ასევე ასახელებს სოციალური პრობლემების მოგვარებას (14%), ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენას (14%), სახელმწიფო ინსტიტუტების მშენებლობას (12%), სამოქალაქო საზოგადოების განვითარებას (12%), შეიარაღებული ძალების აღჭურვას (9%), რუსეთთან ურთიერთობის მოგვარებას (9%) და მედიის განვითარებას (7%). 11% კი აცხადებს, რომ ამჟამად ევროკავშირი საქართველოს დახმარებას არ უწევს. საინტერესოა, რომ ეს უკანასკნელი მოსაზრება დაახლოებით ერთნაირადაა წარმოდგენილი სხვადასხვა ჯგუფში ასაკის, სქესისა და დასახლებული პუნქტის ტიპის მიხედვით.

ის სფეროები, სადაც საქართველოს, მოსახლეობის აზრით, ესაჭიროება ევროკავშირის დახმარება, საკმაოდ განხვავებულია იმ სფეროებისგან, რომლებშიც, მოსახლეობის აზრით, ეს დახმარება ხორციელდება. გამონაკლისს წარმოადგენს მხოლოდ ინვესტიციები საქართველოს ეკონომიკაში - მოსახლეობის 28%-ს მიაჩნია, რომ ევროკავშირის მხრიდან სწორედ ეს იქნებოდა ყველაზე დიდი დახმარება საქართველოსთვის. პასუხის სიხშირით მეორე ადგილზეა ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა (19%), ხოლო მესამეზე - სოციალური პრობლემების მოგვარება (12%). დანარჩენი სფეროები კიდევ უფრო იშვიათად დასახელდა. განსაკუთრებით თვალშისაცემია, რომ ჰუმანიტარული დახმარება მხოლოდ 7%-მა დაასახელა, მაშინ, როდესაც 25%-ს მიაჩნია, რომ ევროკავშირი საქართველოს სწორედ რომ ამ კუთხით ეხმარება. თითქმის არ დასახელებულა მართლმსაჯულების რეფორმის და მედიის განვითარების ხელშეწყობა.

მოსახლეობის 62%-მა უპასუხა ორ კითხვას იმის შესახებ, თუ როგორ გამოიყენება ევროკავშირის დახმარება. მათი დაახლოებით ნახევარი (55%) მიიჩნევს, რომ ევროკავშირის დახმარება საქართველოში არ იხარჯება მიზნობრივად. მხოლოდ 23% პასუხობს, რომ ეს დახმარება მიზნობრივად იხარჯება, მათ შორის მხოლოდ 2% არჩევს პასუხის ვარიანტს „სრულიად მიზნობრივად“. საინტერესოა, რომ თბილისის მოსახლეობა სხვა დასახლებული

პუნქტების მოსახლეობაზე ხშირად პასუხობს, რომ ევროკავშირის დახმარება მიზნობრივად იხარჯება საქართველოში - ასე ამბობს თბილისელების 32%, მაშინ როდესაც ამგვარად ფიქრობს ქართულენოვანი სოფლების მოსახლეობის მხოლოდ 14%.

კვლავინდებურად ყველაზე გავრცელებულ მოსაზრებად რჩება, რომ ყველაზე მეტი სარგებელი ევროკავშირის დახმარებას მოაქვს საქართველოს პოლიტიკური ელიტისთვის - პოლიტიკოსებისთვის ან მაღალჩინოსნებისთვის (39%). ასევე, საკმაოდ ხშირად სახელდება ბიზნესმენები (27%) და სტუდენტები (20%).

აღსანიშნავია, რომ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების წარმოდგენები ევროკავშირის მიერ საქართველოსთვის გაწეული დახმარების შესახებ კვლავინდებურად უაღრესად თავშეკავებულია. მათი უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ საქართველოს დახმარება ყველაზე უკეთ რუსეთს შეუძლია.

ამგვარად, წინა წლების ანალოგიურად, საქართველოს მოსახლეობას მიაჩნია, რომ **ქვეყანას სჭირდება ის დახმარება, რომელსაც მას ევროკავშირი უწყევს**, მიუხედავად იმისა, რომ ამ დახმარების მიმღებად „საქართველოს მთელ მოსახლეობას“, როგორც წესი, არ მოიაზრებს.

ევროინტეგრაცია

2015 წელს 61%-მდე შემცირდა საქართველოს მოსახლეობის წილი, რომელიც დადებითად პასუხობდა კითხვას, „**ხვალ რომ ტარდებოდეს რეფერენდუმი საქართველოს ევროკავშირში შესვლის შესახებ, პირადად თქვენ დაუჭერდით თუ არა მხარს საქართველოს გაწევრიანებას ევროკავშირში?**“ 2017 წლის გამოკითხვის შედეგების თანახმად, ეს ტენდენცია აღარ გაგრძელებულა და საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების მომხრეთა წილი გაიზარდა 71%-მდე. მათი წილი, ვინც უპასუხა, რომ არ დაუჭერდა მხარს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას, კვლავინდებურად მოსახლეობის დაახლოებით 10%-ს შეადგენს.

ამ კითხვაზე პასუხების განაწილება კვლავინდებურად სტაბილურია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთათვის - მათი 35% აცხადებს, რომ მხარს დაუჭერდა საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას. მათი წილი, ვინც აცხადებს, რომ საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას მხარს არ დაუჭერდა, ერთნაირია ქართულენოვანი მოსახლეობისთვის და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთათვის. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა 19% და ქართულენოვანი მოსახლეობის 7% აცხადებს, რომ რეფერენდუმში მონაწილეობას არ მიიღებდა; შესაბამისად, 35%-ს და 8%-ს გაუჭირდა ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა.

2015 წლის შემდეგ განსაკუთრებით გაზრდილია საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების მომხრეთა წილი ქართულენოვან სოფლებში (57%-დან 76%-მდე). მოსახლეობის 58%-ს შორის, რომელიც ეთანხმება მოსაზრებას - „**მე ვარ ქართველი და, მაშასადამე, ევროპელი**“, 89% აცხადებს, რომ მხარს დაუჭერდა საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას. მნიშვნელოვანია აღნიშნოს, რომ მათ შორის, ვინც აცხადებს, რომ ენდობა ევროკავშირს, 90%-ი პასუხობს, რომ მხარს დაუჭერდა ამ გაერთიანებაში საქართველოს გაწევრიანებას. მეორე მხრივ, მათ შორის, ვინც არ ენდობა ევროკავშირს, მხოლოდ 36% აცხადებს, რომ მხარს არ დაუჭერდა მასში საქართველოს გაწევრიანებას, მაშინ როდესაც ევროკავშირში გაწევრიანების მომხრეთა 41%.

მათგან, ვინც აცხადებს, რომ მხარს დაუჭერს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას, 52% მთავარ მიზეზად საკუთარი ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების იმედს ასახელებს. ასევე მნიშვნელოვანია მოსაზრებები, რომ ევროკავშირში

გაწევრიანება საქართველოს საგარეო საფრთხეებისგან დაიცავს (20%) და გაიზრდის საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის შანსს (12%).

მოსახლეობის 10%-მა, ვინც განაცხადა, რომ რეფერენდუმის შემთხვევაში, საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას მხარს არ დაუჭერდა, უპასუხა კითხვას ასეთი გადაწყვეტილების მიზეზების შესახებ. ყველაზე ხშირად დასახელებული უარყოფითი მოლოდინია, რომ ევროკავშირში გაწევრიანება ხელს შეუშლის რუსეთთან კეთილმეზობლური ურთიერთობების დამყარებას (43%). ამ ჯგუფის დაახლოებით მესამედი აცხადებს, რომ, მათი აზრით, ევროკავშირში გაწევრიანება ზიანს მიაყენებს ქართულ კულტურასა და ტრადიციებს. 29%-ის აზრით, ევროკავშირში გაწევრიანება შეზღუდავს საქართველოს დამოუკიდებლობას, ხოლო 27% აცხადებს, რომ ეს შეამცირებს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის შანსს.¹⁴

2017 წელს საქართველოს მოსახლეობის პასუხები იმის შესახებ, დაუჭერდნენ თუ არა მხარს ქვეყნის ევრაზიულ კავშირში გაწევრიანებას, ასე განაწილდა: რეფერენდუმის ჩატარების შემთხვევაში, 31% საქართველოს ევრაზიულ კავშირში შესვლას მხარს დაუჭერდა, 47% - მხარს არ დაუჭერდა, ხოლო 12% რეფერენდუმში მონაწილეობას არ მიიღებდა. ეს განაწილება, დიდწილად, 2015 წელს მიღებული პასუხების ანალოგიურია, თუმცა შეინიშნება ორი მნიშვნელოვანი ტენდენცია: 38%-დან 47%-მდე გაიზარდა მათი წილი, ვინც ეწინააღმდეგება საქართველოს ევრაზიულ კავშირში შესვლას და 21%-დან 12%-მდე შემცირდა მათი წილი, ვისაც ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა გაუჭირდა. რაც შეეხება მხოლოდ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა მონაცემებს, გამოკითხულთა 41% დადებითად პასუხობს ქვეყნის ევრაზიულ კავშირში გაწევრიანებას, 10%-ის პასუხი უარყოფითია, 16% რეფერენდუმში მონაწილეობას არ მიიღებდა და 32%-ს უჭირს ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა.

ნიშანდობლივია, რომ მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელიც მხარს დაუჭერდა საქართველოს ევროკავშირში შესვლას, ამადროულად მხარს დაუჭერდა საქართველოს ევრაზიულ კავშირში გაწევრიანებას (26%), რაც იმაზე მეტყველებს, რომ საქართველოს მოსახლეობის დაახლოებით მეოთხედს, ამ საკითხთან დაკავშირებით მტკიცედ ჩამოყალიბებული პოზიცია არ გააჩნია. ამ თვალსაზრისით ბოლო ორი წლის მანძილზე მდგომარეობა არ შეცვლილა, რამდენადაც ანალოგიური შედეგი 2015 წლის გამოკითხვის შედეგადაც დაფიქსირდა.

2015 წლის შემდეგ 11%-ით გაზრდილია საქართველოს მოსახლეობის წილი, რომელიც მიიჩნევს, რომ საქართველოს მოქალაქეთა უმრავლესობა მხარს უჭერს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას (67%). ეს წილი 70%-ია ქართულენოვან სტრატეგში, მაგრამ მნიშვნელოვნად ნაკლებია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის (40%), რაც კიდევ ერთხელ მიანიშნებს, რომ იმ დასახლებულ პუნქტებში, სადაც ეთნიკური უმცირესობები ჭარბობენ, ევროინტეგრაციის მხარდაჭერა დაბალია.

ყველას, ვინც სწორად უპასუხა კითხვას იმის შესახებ, არის თუ არა ამაყმად საქართველო ევროკავშირის წევრი, ვთხოვეთ შეეფასებინა, როდის გახდება, მათი აზრით, საქართველო ევროკავშირის წევრი. 2017 წლის პასუხების განაწილება, ფაქტობრივად, არ განსხვავდება 2015 წლის პასუხების განაწილებისგან. მოსახლეობის დაახლოებით მესამედს გაუჭირდა ამის შეფასება, 19%-ს მიაჩნია, რომ ეს 5 წელიწადში ან უფრო ნაკლებ დროში მოხდება, დაახლოებით 10% კი პასუხობს, რომ ეს არასოდეს მოხდება. ამ უკანასკნელთა წილი განსაკუთრებით მცირეა ახალგაზრდებს შორის.

¹⁴ რამდენადაც შესაბამისი პასუხების განაწილება გამოკითხულთა მხოლოდ 1/10-ის პასუხებს ეყრდნობა, ცდომილება შედარებით მაღალია და მიღებული შედეგები ნაკლებადაა წარმომადგენლობითი.

მოსახლეობის დიდი ნაწილი მიიჩნევს, რომ საქართველო ევროკავშირის წევრობისთვის მზად არ არის. კერძოდ, 59%-ს¹⁵ მიაჩნია, რომ საბაზრო ეკონომიკაში არსებული ვითარების გათვალისწინებით, საქართველო ევროკავშირის წევრობისთვის მზად არაა. დამატებით, მოსახლეობის 56% აცხადებს, რომ საქართველო ევროკავშირის წევრობისთვის მზად არ არის, ქვეყანაში კანონის უზენაესობის კუთხით არსებული მდგომარეობის გამო. გარდა ამისა, მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი ქვეყნის ევროკავშირის წევრობისთვის მზაობას უარყოფითად აფასებს საქართველოს კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან შესაბამისობის თვალსაზრისით (54%), ასევე ადამიანის უფლებების დაცვის (52%), დემოკრატიული ინსტიტუტების ჩამოყალიბების (50%) და უმცირესობათა უფლებების დაცვის (46%) კუთხით. მოსახლეობის მხოლოდ 2% მიიჩნევს, რომ ევროკავშირის წევრობისთვის საქართველოს ხელს არაფერი უშლის, ხოლო დანარჩენები პასუხები ევროკავშირის წევრობის ხელშემშლელი ფაქტორების შესახებ ამგვარად ნაწილდება - ტერიტორიული კონფლიქტები (40%), პოლიტიკური არასტაბილურობა (27%), რუსეთი (21%) და განუვითარებელი ეკონომიკა (19%).

ამრიგად, 2017 წლის ტალღის შედეგების თანახმად, საქართველოში კვლავ გაიზარდა ევროინტეგრაციის მხარდაჭერა, თუმცა მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარს საქართველო ევროკავშირში გაწევრიანებისთვის მზად არ მიაჩნია. ამასთან, წინა წლების შედეგების ანალოგიურად, შენარჩულებულია განსხვავებები ქართულენოვანი მოსახლეობის და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების შეფასებასა და ცოდნის დონეს შორის, რაც ამ მიმართულებით მეტი და უფრო ფოკუსირებული მუშაობის საჭიროების მაჩვენებელია.

ევროკავშირის წევრობასთან დაკავშირებული მოლოდინები

ევროკავშირში გაწევრიანება მოსახლეობის დიდ ნაწილს საქართველოში არსებული ბევრი პრობლემის დაძლევის საშუალებად ესახება. თუმცა, ამავდროულად მოსახლეობა ფიქრობს, რომ წევრობასთან ერთად გაიზრდება როგორც მათი შემოსავალი, ასევე ხარჯებიც. კერძოდ, 59% აფიქსირებს მოლოდინს, რომ, თუ საქართველო ევროკავშირის წევრი გახდება, გაიზრდება როგორც პენსიების ოდენობა, ასევე სამუშაო ადგილების რაოდენობა. მოსახლეობის 58% ელის, რომ გაიზრდება მოსახლეობის შემოსავალი და უფრო ხელმისაწვდომი გახდება სამედიცინო მომსახურება, ხოლო 57%-ის მოლოდინია, რომ შემცირდება სიღარიბე, იმის მიუხედავად, რომ მოსახლეობის 43%-ის აზრით ევროკავშირში გაწევრიანებასთან ერთად გაძვირდება ძირითადი სამომხმარებლო პროდუქტები.

რაც შეეხება დემოკრატიული ინსტიტუტების ფუნქციონირებასთან დაკავშირებულ მოლოდინებს, 63%-ის აზრით, ევროკავშირში გაწევრიანების შემდეგ საქართველოში მეტი სიტყვის თავისუფლება იქნება, უფრო შესაძლებელი იქნება თავისუფალი არჩევნების ჩატარება (57%), უფრო დაცული იქნება უმცირესობათა უფლებები (57%), გაიზრდება სასამართლოს დამოუკიდებლობა (54%), ქვეყნის უსაფრთხოების (62%) და განათლების ხარისხი (71%). ნაკლებია მათი წილი, ვინც ელის, რომ გაიზრდება საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის შესაძლებლობა (46%, მაშინ როდესაც 31% ფიქრობს, რომ იგივე დარჩება).

გამოკითხულთა 56% ელის, რომ გაიზრდება საქართველოდან წასვლის მსურველთა რაოდენობა, ხოლო 20% ფიქრობს, რომ ეს რაოდენობა, პირიქით, შემცირდება. ყველაზე ნაკლებად საზოგადოებრივი აზრი ქართული ტრადიციების საკითხთან დაკავშირებითაა

¹⁵ პასუხის ვარიანტების ჯამი „ნამდვილად არ არის მზად“ და „უფრო არა, ვიდრე კი“.

ჩამოყალიბებული - 26% ფიქრობს, რომ, თუ საქართველო ევროკავშირის წევრი გახდება, შემცირდება ქართული ტრადიციების პატივისცემა, ხოლო 25%-ის აზრით, ქართული ტრადიციების პატივისცემა, პირიქით, გაიზრდება. საგულისხმოა, რომ 2015 წლის შედეგებთან შედარებით 2017 წელს ეს უკანასკნელი პოზიცია უფრო ხშირად დაფიქსირდა.¹⁶ ნიშანდობლივია, რომ საქართველოს მოსახლეობის 68% ფიქრობს, რომ თუ საქართველო გააღრმავებს ევროკავშირთან ურთიერთობას, ეს უარყოფითად აისახება საქართველო-რუსეთის ურთიერთობაზე. თუმცა, ეს მოლოდინი ქართულენოვან მოსახლეობაში უფრო მაღალია, ვიდრე ეთნიკური უმცირესობებში - შესაბამისად, 71%-ი და 41%-ი.

ამერიკის შეერთებული შტატები, ევროკავშირი და რუსეთი სახელდება იმ ქვეყნებს შორის, რომლებთანაც, მოსახლეობის აზრით, საქართველოს ყველაზე მჭიდრო პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობა უნდა ჰქონდეს. შედეგების ცდომილების გათვალისწინებით, რთულია, დანამდვილებით გამოვყოთ, ამ სამი ქვეყნიდან/გაერთიანებიდან რომელი წარმოადგენს მოსახლეობისთვის ყველაზე სასურველ არჩევანს. პოლიტიკურ თანამშრომლობას რაც შეეხება, მოსახლეობის 54% ასახელებს აშშ-ს, 53% - ევროკავშირს და 50% - რუსეთს. ეკონომიკურ თანამშრომლობას რაც შეეხება, 54% ასახელებს რუსეთს, 48% - ევროკავშირს და 46% - აშშ-ს. მათ მნიშვნელოვნად ჩამორჩება თურქეთი, რომელთანაც საქართველოს მოსახლეობის მხოლოდ 29% ისურვებდა ყველაზე მჭიდრო ეკონომიკურ თანამშრომლობას, ხოლო 21% კი - ყველაზე მჭიდრო პოლიტიკურ თანამშრომლობას. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ევრაზიული კავშირი ორივე შემთხვევაში მოსახლეობის მხოლოდ 3-3%-მა დაასახელა.

უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ, როგორც 2017 წლის გამოკითხვის შედეგები გვიჩვენებს, **საზოგადოებაში იკლებს შიში, რომ ევროკავშირი საფრთხეს უქმნის ქართულ ტრადიციებს.** მოსახლეობის მოლოდინები ევროკავშირში გაწევრიანებასთან დაკავშირებით ძირითადად დადებითია და უკავშირდება, ერთი მხრივ, საკუთარი ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესების იმედს და, მეორე მხრივ, საქართველოში დემოკრატიული ინსტიტუტების გაძლიერებას.

ვიზალიბერალიზაცია

2017 წლის 28 მარტიდან საქართველოს მოქალაქეებს შესაძლებლობა მიეცათ, ხანმოკლე ვიზიტების შემთხვევაში უვიზოდ იმოგზაურონ ევროკავშირის/ შენგენის ზონის ქვეყნებში. ამ სიახლესთან დაკავშირებით, მოსახლეობის მოსაზრებების შესწავლის მიზნით, ევროპის ფონდის 2017 წლის გამოკითხვაში რამდენიმე ახალი კითხვა დაემატა, მათ შორის, კითხვები ვიზალიბერალიზაციის შესახებ ფართომასშტაბური საინფორმაციო კამპანიის ეფექტიანობის გასარკვევად.

დიდწილადაც ამ კამპანიის ეფექტურობის დამსახურება უნდა იყოს, რომ მოსახლეობის მხოლოდ 1%-მა განაცხადა, რომ არაფერი სმენია შენგენის ზონის ქვეყნებში უვიზო მიმოსვლის შესაძლებლობის შესახებ. ამასთან თვალშისაცემია, რომ შესაბამისი წილი 11%-მდე იზრდება ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის, რაც იმ გარემოებაზე მიანიშნებს, რომ საინფორმაციო კამპანია შედარებით ნაკლებად ეფექტური იყო მოსახლეობის ამ ჯგუფის წევრებთან. საქართველოს მოსახლეობის 64% აცხადებს, რომ მათ ახარებს ეს სიახლე, 29% ამბობს, რომ არ აქვს რაიმე განსაკუთრებული ემოცია, ხოლო 4%-ს ეს

¹⁶ 2015 წელს მოსახლეობის 16%-მა უპასუხა, რომ, თუ საქართველო ევროკავშირის წევრი გახდება, ქართული ტრადიციების პატივისცემა გაიზრდება.

შესაძლებლობა არ ახარებს. როგორც მოსალოდნელია, ბოლო ორი ჯგუფი დიდწილად შედგება ევროინტეგრაციის მოწინააღმდეგეებით, რომლებიც, ამასთან, 60 წლის ან უფრო ასაკოვნები არიან.

ვიზალიბერალიზაციის შესახებ ცოდნის უკეთ შესწავლის მიზნით, რესპონდენტებს ვთხოვეთ, დაესახელებინათ ის საბუთები, რომლებიც მათ შენგენის ზონის ქვეყნებში უვიზოდ მგზავრობისთვის დასჭირდებათ.¹⁷ თუ ზოგადად ქვეყნის მასშტაბით ამ კითხვაზე მოსახლეობის მხოლოდ 17%-ს გაუჭირდა პასუხის გაცემა, შესაბამისი წილი 42%-ია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის და 26% - მათ შორის, ვინც 60 წლის ან უფროსია. რაც შეეხება მიღებულ პასუხებს, უმრავლესობამ (78%) დაასახელა ბიომეტრული პასპორტი. სიხშირით მეორე პასუხია მოგზაურობის ფინანსური უზრუნველყოფის საშუალება (45%), შემდეგი პასუხებია საქართველოში დასაბრუნებელი ბილეთი (40%), მისამართი, სადაც მოქალაქე საზღვარგარეთ ყოფნის პერიოდში იცხოვრებს (34%) და სამოგზაურო დაზღვევა (24%).

მოსახლეობის 59% სწორადაა ინფორმირებული იმის შესახებ, რომ უვიზო რეჟიმის ამოქმედების შედეგად საქართველოს მოქალაქეებს შენგენის ზონის ქვეყნებში მუშაობის უფლება არ ენიჭებათ. თუმცა, 25% ფიქრობს, რომ უვიზო რეჟიმი საქართველოს მოქალაქეებს მუშაობის უფლებასაც აძლევს და კიდევ 16%-ს გაუჭირდა ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებისათვის შესაბამისი წილი 45% და 29%-ია.

საინტერესოა, რომ საქართველოს მოსახლეობის 16% დარწმუნებულია, რომ უახლოესი 12 თვის მანძილზე უვიზო რეჟიმით ისარგებლებს, მაშინ როდესაც გამოკითხულთა 72% დარწმუნებულია, რომ ამ შესაძლებლობით არ, ან ვერ ისარგებლებს და 12%-ს კითხვაზე პასუხის გაცემა უჭირს. ნიშანდობლივია, რომ ქართულენოვანმა მოსახლეობამ და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებმა დადებითი პასუხი ერთნაირი სიხშირით დააფიქსირეს, თუმცა უმცირესობებში სამჯერ ხშირია პასუხი „არ ვიცი“.

მათგან, ვინც უახლოესი 12 თვეში უვიზო რეჟიმით სარგებლობას აპირებს, უვიზო მოგზაურობის მაქსიმალური ხანგრძლივობის შესახებ მხოლოდ 19%-მა შეარჩია სწორი პასუხი - 90 დღე 180 დღის განმავლობაში, ხოლო 5%-მა უპასუხა „არ ვიცი“, 14%-მა - „წელიწადში 180 დღე“ (რაც, შეიძლება, გარკვეულწილად, სწორ პასუხად ჩაითვალოს) და 59%-მა - „წელიწადში 90 დღე“. იმის გათვალისწინებით, რომ უახლოესი 12 თვის მანძილზე უვიზო რეჟიმით სარგებლობას გამოკითხულთა მხოლოდ 16% აპირებს, ზემოთ-მოცემული პასუხების ცდომილება შედარებით მაღალია.

შესაბამისად, ამ შედეგების საფუძველზე, ვიზალიბერალიზაციის სპეციფიური დეტალების შესახებ მოსახლეობის ცოდნის დონე ამ ეტაპზე დამაკმაყოფილებელია, თუმცა, აუცილებელია ქვეყნის მასშტაბით ვიზალიბერალიზაციის თაობაზე საინფორმაციო კამპანიის გაგრძელება, სადაც განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის ცოდნის დონის ამაღლებას.

¹⁷ ამ კითხვისთვის არ იყო გამოყენებული ბარათი, რესპონდენტებს თავად უნდა გაეხსენებინათ, თუ რა საბუთებია საჭირო. პასუხის ვარიანტების რაოდენობა არ იყო შეზღუდული. ეს კითხვა არ დაესვა მათ, ვინც განაცხადა, რომ არაფერი სმენია უვიზო რეჟიმის შესახებ.

2. საქართველოს მოსახლეობის პოლიტიკური შეხედულებები და ღირებულებები

პოლიტიკური შეხედულებები

საქართველოს შიდა და საგარეო პოლიტიკისადმი ინტერესი 2015 წლის შემდეგ პრაქტიკულად არ შეცვლილა. აღსანიშნავია, რომ 2009 წლის შემდეგ მოსახლეობაში დაფიქსირდა როგორც შიდა, ასევე საგარეო პოლიტიკისადმი, ინტერესის კლება. თუკი 2009 წელს საქართველოს მოსახლეობის 58% აცხადებდა, რომ „ძალიან“ ან „საკმაოდ“ აინტერესებდა საქართველოს შიდა პოლიტიკა, 2017 წელს მოსახლეობის ეს წილი 45%-ს შეადგენს. მნიშვნელოვანი განსხვავებაა ქართულენოვან მოსახლეობასა და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის. გამოკითხვის შედეგების მიხედვით, ქართულენოვანი მოსახლეობის 47%-ს აინტერესებს საქართველოს შიდა პოლიტიკა, მაშინ როდესაც უმცირესობების შემთხვევაში ეს წილი 34%-ია. მსგავსი შედეგებია საქართველოს საგარეო პოლიტიკისადმი ინტერესის კუთხითაც, სადაც 2009 წელთან შედარებით, საგარეო პოლიტიკის მიმართ მოსახლეობის ინტერესი 13%-ით შემცირდა და 2017 წელს საქართველოს საგარეო პოლიტიკის მიმართ ინტერესი გამოკითხულთა 44%-მა გამოხატა.

2017 წლის გამოკითხვამ აჩვენა, რომ ზოგიერთი სოციალური ინსტიტუტისა და პოლიტიკური გაერთიანების მიმართ მოქალაქეების ნდობის ხარისხი რამდენადმე შეცვლილია.¹⁸ მაგალითად, მიუხედავად იმისა, რომ რელიგიური ინსტიტუტებს კვლავ უმაღლესი მაჩვენებელი აქვს (80% „სრულად ვენდობი“ და „ვენდობი“ პასუხების ჯამი), მნიშვნელოვანი ცვლილებაა „სრულად ვენდობი“ და „ვენდობი“ პასუხებს შორის. თუ წინა გამოკითხვების დროს რელიგიურ ინსტიტუტებს მოსახლეობის 40%-ზე მეტი უცხადებდა სრულ ნდობას და 2009 წელს ეს მაჩვენებელი 69%-საც კი აღწევდა, 2017 წელს რელიგიურ ინსტიტუტებს სრულად მოსახლეობის მხოლოდ 28% ენდობა.

2015 წლის მსგავსად, 2017 წელს მოსახლეობის მეტი წილი (75%) აცხადებს, რომ ენდობა საქართველოს ჯარს.¹⁹ მოსახლეობის ნახევარზე მეტი ენდობა საქართველოს პოლიციას (53%) და ჯანდაცვის სისტემას (51%), თუმცა 2015 წლის შემდეგ ჯანდაცვის სისტემის მიმართ ნდობა შემცირებულია 9%-ით. 2017 წლის გამოკითხვის შედეგების მიხედვით, საქართველოს პრეზიდენტსა და პრემიერ-მინისტრს მოსახლეობის მესამედზე მეტი ენდობა (პრეზიდენტს 39%, ხოლო პრემიერ-მინისტრს - 35%). პრემიერ-მინისტრის შემთხვევაში, გაიზარდა მოსახლეობის ნდობა, (2015 წელს პრემიერ-მინისტრს მოსახლეობის 26% ენდობოდა). 2015 წელთან შედარებით, გაზრდილია ადგილობრივი ხელისუფლების მიმართ ნდობა (2015 წელს - 29%, 2017 წელს - 35%). საინტერესოა, რომ ადგილობრივი ხელისუფლების შემთხვევაში ნდობის ზრდა ფიქსირდება ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორისაც. 2017 წელს ადგილობრივ ხელისუფლებას ამ სტრატის წარმომადგენელთა 62% ენდობა, 2015 წელს კი შესაბამისი წილი 54% იყო.

2017 წელს მოსახლეობის 44% აცხადებს, რომ ევროკავშირს ენდობა (მათ შორის ევროკავშირს სრულად მხოლოდ 3% ენდობა), რაც 2015 წელთან შედარებით მოსახლეობის

¹⁸ გამოკითხვაში მოსახლეობამ შეაფასა ნდობა 16 სოციალური ინსტიტუტისა და პოლიტიკური გაერთიანების მიმართ. ესენი იყო: საქართველოს ჯანდაცვის სისტემა, საქართველოში მომუშავე ბანკები, საქართველოს ჯარი, სასამართლო სისტემა, არასამთავრობო ორგანიზაციები, პარლამენტი, პრემიერმინისტრი, პოლიტიკური პარტიები, პრეზიდენტი, პოლიცია, მედია, ადგილობრივი ხელისუფლება, რესპონდენტის რელიგიური აღმსარებლობის ინსტიტუტები, სახალხო დამცველი, ევროკავშირი და გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია.

¹⁹ პასუხების ჯამი „სრულად ვენდობი“ და „ვენდობი“.

გაზრდილ ნდობაზე მიუთითებს.²⁰ თუმცა, ნდობის ზრდა მხოლოდ ქართულენოვან მოსახლეობაში ფიქსირდება. უმცირესობებში 2015 წლის შემდეგ ევროკავშირის მიმართ ნდობა არ შეცვლილა. ასევე აღსანიშნავია, რომ 2017 წელს უმცირესობების დაახლოებით მეოთხედმა (26%) ამ კითხვაზე პასუხი ვერ გასცა („არ ვიცი“ პასუხები), რაც ქართულენოვან მოსახლეობასთან შედარებით ხუთჯერ მეტია (5%).

რაც შეეხება სხვა საჯარო ინსტიტუტებსა და პოლიტიკურ გაერთიანებებს, მათ მოსახლეობის დაახლოებით მესამედი ან ნაკლები ენდობა და 2015 წლის შემდეგ მნიშვნელოვანი ცვლილებები არ არის. შესაბამისად, საზოგადოებაში 2017 წელსაც შეიმჩნევა ნდობის დეფიციტი საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ინსტიტუტებისადმი, განსაკუთრებით ისეთი ინსტიტუტების მიმართ, როგორებიცაა: პარლამენტი, პოლიტიკური პარტიები, სასამართლო, არასამთავრობო ორგანიზაციები, მედია. შედარებით სტაბილურია ნდობა ძალოვანი სტრუქტურებისა (ჯარი, პოლიცია) და რელიგიური ინსტიტუტების მიმართ.

პოლიტიკური სისტემის მიმართ საქართველოს მოსახლეობის უმრავლესობის მოლოდინები კვლავაც ვერ ჩაითვლება დემოკრატიულად. 2015 წლის მსგავსად, 2017 წელს მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი (52%) მიიჩნევს, რომ „ადამიანები ბავშვებივით არიან: მთავრობამ ისე უნდა იზრუნოს მათზე, როგორც მშობელი ზრუნავს შვილებზე“. მოსახლეობის 36% სრულად ეთანხმება ამ მოსაზრებას და 16% - ნაწილობრივ. საპირისპირო მოსაზრებას, რომ „მთავრობა დაქირავებულია ხალხის მიერ: ადამიანები უნდა იქცეოდნენ, როგორც უფროსები და აკონტროლებდნენ მთავრობას“, მოსახლეობის 43% ეთანხმება, მათ შორის, 28% სრულად ეთანხმება მას. აღსანიშნავია, რომ 2011 და 2013 წლებში მოსახლეობის უფრო დიდი ნაწილი ეთანხმებოდა მოსაზრებას მთავრობის, როგორც ხალხის მიერ დაქირავებული სუბიექტის შესახებ, თუმცა, 2015 წლიდან მეორე მოსაზრებას მოსახლეობის უფრო მეტი ნაწილი ეთანხმება. საინტერესოა ქართულენოვანი მოსახლეობის და უმცირესობების შეხედულებები ამ საკითხზე. 2017 წელს უმცირესობების წარმომადგენელთა თითქმის სამი მეოთხედი (74%) მხარს უჭერს მოსაზრებას „მთავრობა, როგორც მშობელი“. ეს მონაცემი 2013 წლის გამოკითხვის შედეგებთანაა ახლოს. 2015 წელს უმცირესობების წარმომადგენლებში შეინიშნებოდა გარკვეული ცვლილება უფრო დემოკრატიული მოსაზრების მხარდაჭერის მიმართულებით. თუმცა, 2017 წელს ეს ტენდენცია არ შენარჩუნდა.

2017 წელსაც, როგორც წინა წლების გამოკითხვების დროს, „კარგ მოქალაქეობად“ საქართველოს მოსახლეობა მიიჩნევს, პირველ რიგში, თავისზე უფრო გაჭირვებულების დახმარებას (97%), ტრადიციების დაცვას (95%) და საზოგადოებისთვის საჭირო საქმის კეთებას მოხალისეობრივ საწყისებზე (90%).²¹ საინტერესოა, რომ თუ 2009 წელს მოხალისეობას მოსახლეობის 48% თვლიდა მნიშვნელოვანად, 2015 წელს - ეს მაჩვენებელი 86%-ამდე გაიზარდა, ხოლო 2017 წელს კი ეს მაჩვენებელი 90%-ს აღწევს. „კარგი მოქალაქისთვის“ მოხალისეობის მნიშვნელობა ქართულენოვან მოსახლეობაში უფრო გამოკვეთილია, თუმცა, შესაბამისი წილი უმცირესობების წარმომადგენელთა შორისაც იზრდება. თუ 2013 წელს ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების 67%-ს მიაჩნდა, რომ მოხალისეობა მნიშვნელოვანია კარგი მოქალაქისათვის, 2017 წელს ეს მაჩვენებელი 75%-მდე გაიზარდა.

საქართველოს მოსახლეობის მეტი წილი „კარგი მოქალაქისთვის“ მნიშვნელოვნად მთავრობის მიმართ კრიტიკულობას, საპროტესტო აქციებში მონაწილეობას და, ასევე, ოპოზიციის მიმართ კრიტიკულობას ასახელებს. მთავრობის მიმართ კრიტიკულობას

²⁰ თუმცა, გამოკითხვის წინა ტალღების დროს (2009, 2011 და 2013 წლებში) ევროკავშირის მიმართ ნდობას მოსახლეობის ნახევარზე მეტი აფიქსირებდა.

²¹ „ძალიან მნიშვნელოვანი“ და „უფრო მნიშვნელოვანი, ვიდრე უმნიშვნელო“ პასუხების ჯამი.

მნიშვნელოვნად 2017 წელს მოსახლეობის 72% მიიჩნევდა, მაშინ როდესაც ეს მაჩვენებელი 2011, 2013 და 2015 წლებში დაახლოებით ორი მესამედი (66-68%) იყო. ამ კუთხით პოზიტიური ცვლილებები მხოლოდ ქართულენოვან მოსახლეობაში ფიქსირდება. ეთნიკური უმცირესობის წარმომადგენელთა დაახლოებით ნახევარი (52%) მთავრობის მიმართ კრიტიკულობას „კარგი მოქალაქისთვის“ მნიშვნელოვან მახასიათებლად არ მიიჩნევს. თუ 2009 წელს მოსახლეობის დაახლოებით მესამედი (30%) მიიჩნევდა საპროტესტო აქციებში მონაწილეობას „კარგი მოქალაქის“ მნიშვნელოვან მახასიათებლად, 2017 წელს მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი (52%) აფიქსირებს ამ მოსაზრებას. უმცირესობების წარმომადგენლებს შორისაც შეინიშნება ასეთივე ზღვის ტენდენცია - 26%-დან (2013 წელს) 41%-მდე (2017 წელს). თუმცა, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის ჯერ კიდევ მეტია მათი წილი, ვინც საპროტესტო აქციებში მონაწილეობას „კარგი მოქალაქისთვის“ მნიშვნელოვნად არ მიიჩნევს (46%).

ღირებულებები

ევროკავშირი თავისუფლების, დემოკრატიის, ადამიანის უფლებების და კანონის უზენაესობის ღირებულებებსა და პრინციპებზეა დაფუძნებული. ევროკავშირი გმობს ნებისმიერი სახის რასიზმს და ქსენოფობიას ან მათ გამოხატულებას. წინა წლების ანალოგიურად, 2017 წლის გამოკითხვის შედეგების თანახმად, საქართველოს მოსახლეობა ევროკავშირის ამ ღირებულებებს ჯერ სრულად არ იზიარებს.

2017 წელს მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი (51%) სრულად ეთანხმება²² მოსაზრებას, რომ ადამიანის უფლებები უზენაესი ღირებულებაა, რომელიც დაცული უნდა იყოს უპირველეს ყოვლისა. საინტერესოა, რომ უმცირესობების წარმომადგენელთა დიდი ნაწილიც (43%) სრულად ეთანხმება ამ მოსაზრებას. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ 2015 წელს უმცირესობათა წარმომადგენლებს შორის შესაბამისი მაჩვენებელი უფრო მაღალი, 54% იყო.

ყველაზე სტაბილური და დადებითი მაჩვენებელი ქრთამის მიცემის მიმართ მოსახლეობის დამოკიდებულებაა. 2011 წლიდან მოყოლებული საქართველოს მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა (80%-ზე მეტი) ქრთამის მიცემას არც ერთ შემთხვევაში მიიჩნევს გამართლებულად. 2015 წელს ეს მაჩვენებელი 84% იყო, ხოლო 2017 წელს მოსახლეობის 90%-მა განაცხადა, რომ ქრთამის მიცემა მათთვის არასდროსაა გამართლებული. ამ მხრივ ქართულენოვანი მოსახლეობა და უმცირესობების წარმომადგენლები მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან. 2017 წელს უმცირესობათა 77% მიიჩნევს ქრთამის მიცემას გაუმართლებლად, რაც 2013 წლის მაჩვენებლის იდენტურია (74%) და 2015 წელთან შედარებით გაზრდილი წილია (63%).

ასევე, დადებითი ცვლილების მაგალითად შეიძლება ჩაითვალოს მოსახლეობის დამოკიდებულება დანაშაულის მოწმის მიერ პოლიციისთვის საკუთარი ნებით ჩვენების მიცემის მიმართ. 2017 წელს მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი (48%) მიიჩნევს, რომ საკუთარი ნებით პოლიციისთვის ჩვენების მიცემა ყოველთვის გამართლებულია და კიდევ 38% აცხადებს, რომ ეს ქმედება ზოგჯერ გამართლებულია, ზოგჯერ არა. 2015 წელს მოსახლეობის 42% ყოველთვის გამართლებულად მიიჩნევდა პოლიციისთვის საკუთარი ნებით ჩვენების მიცემას²³, ხოლო 2009, 2011 და 2013 წლებში მოსახლეობის დაახლოებით მესამედი (შესაბამისად, 32%, 31% და 30%) ამბობდა იმავეს. ეთნიკური უმცირესობების

²² კოდი 10, 11-ბალიანი სკალის უკიდურესი პოლუსი. სკალაზე საპირისპირო პოლუსზე მოცემული იყო მეორე მოსაზრება: „სახელმწიფოს ინტერესები ყოველთვის ადამიანის უფლებებზე მაღლა უნდა დავაყენოთ“.

²³ 35% ზოგჯერ ამართლებდა ამას, ზოგჯერ არა.

წარმომადგენელთა მოსაზრებები ამ მხრივაც განსხვავებულია. როგორც 2015, ისე 2017 წლებში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების 41% დანაშაულის მოწმის მიერ ყოველთვის გამართლებულად მიიჩნევს, რაც 2013 წლის მაჩვენებელთან შედარებით (27%) საგრძნობლად გაიზარდა.

2017 წლის გამოკითხვის შედეგები აფიქსირებს მკვეთრ ცვლილებას საქართველოს მოსახლეობის დამოკიდებულებაში იმის მიმართ, თუ ვინ უნდა ფლობდეს მიწას საქართველოში. მოსახლეობის დაახლოებით ნახევარი (52%) სრულად ეთანხმება მოსაზრებას²⁴, რომ საქართველოში მიწას უნდა ფლობდეს მხოლოდ საქართველოს მოქალაქე, მიუხედავად იმისა, როგორ გამოიყენებს ამ მიწას.²⁵ 2015 წელთან შედარებით ეს მაჩვენებელი თითქმის 20%-ითაა გაზრდილი (33% 2015 წელს). მსგავსი ცვლილება ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორისაც ფიქსირდება - 2015 წელს უმცირესობათა 32% მიიჩნევდა, რომ საქართველოში მიწას მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეები უნდა ფლობდნენ, 2017 წელს კი ეს მაჩვენებელი 43%-მდე გაიზარდა. ცხადია, რომ ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა შორისაც უაღრესად გავრცელებულია ქსენოფობიური დამოკიდებულება და, როგორც ჩანს, მათაც არ სურთ, „მათ“ მიწას უცხოელები ფლობდნენ. თუმცა, ამ კითხვისთვის გამოყენებული სკალის ორ პოზიციის (კოდი '0' = სრული თანხმობა და კოდი '1' = ძალიან ძლიერი თანხმობა) გაერთიანებით ჩანს, რომ ამგვარ მოსაზრებას ქართულენოვანი მოსახლეობის 66%-ი და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა 49%-ი ეთანხმება. თუკი ამ კითხვაზე პასუხების დინამიკას დასახლებული პუნქტის ტიპების კრილში შევხედავთ, განსხვავებულია დედაქალაქის, სხვა ქალაქებისა და სოფლების მოსახლეობის დამოკიდებულება. სოფლად მცხოვრებთა დიდი უმრავლესობა (66%) მიიჩნევს, რომ საქართველოში მიწას მხოლოდ საქართველოს მოქალაქეები უნდა ფლობდნენ. ამ მოსაზრებას დედაქალაქის მოსახლეობის 41% და სხვა ქალაქების მოსახლეობის ნახევარი იზიარებს სრულად.²⁶ შესაბამისად, მოსახლეობა კვლავ საფრთხედ აღიქვამს მიწის ფლობას სხვა ქვეყნის მოქალაქეების მიერ.

როგორც წინა წლებში ჩატარებული გამოკითხვების დროს, 2017 წელსაც მყარია კონსერვატიული მოსაზრებები ქალების სექსუალურ ქცევასთან და თავისუფლებასთან დაკავშირებით. 2017 წელს მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა (71%) ამბობს, რომ ქალისთვის ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობა არასდროსაა გამართლებული. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის მსგავსი პოზიცია კიდევ უფრო მყარია (81%). მოსახლეობის ნახევარზე მეტი (56%) ასევე არასდროს მიიჩნევს გამართლებულად რომ ქალმა შვილი გააჩენოს ქორწინების გარეშე, ხოლო ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელთა შორის შესაბამისი წილი 83%-ია. აღსანიშნავია, რომ ქალებისა და მამაკაცების დამოკიდებულება ქალისთვის ქორწინებამდე სექსის ან ქორწინების გარეშე ბავშვის გაჩენის შესახებ ერთმანეთისგან დიდად არ განსხვავდება. მამაკაცებთან დაკავშირებით ტრადიციულად განსხვავებული მიდგომაა. 2011 წლის შემდეგ 33-დან 39%-მდე მერყეობს მოსახლეობის წილი, ვინც აცხადებს, რომ ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობა მამაკაცისთვის არასდროსაა გამართლებული. 2017 წელს ეს მაჩვენებელი 38%-ია, მაშინ როდესაც 20% მიიჩნევს, რომ ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობა მამაკაცისთვის ყოველთვის გამართლებულია. ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები მამაკაცების მიმართაც უფრო კონსერვატიულები არიან. მათი უმრავლესობისთვის (59%) არასდროსაა გამართლებული მამაკაცისთვის სექსუალური ურთიერთობა ქორწინებამდე. ამავე დროს, აშკარაა ტენდენცია, რომ რაც უფრო

²⁴ 11-ბალიანი სკალის პირველი კოდი.

²⁵ საპირისპირო მოსაზრება იყო შემდეგი: „საქართველოში მიწას უნდა ფლობდეს ის, ვინც უფრო მომგებიანად გამოიყენებს მას, მიუხედავად ამ პირის მოქალაქეობისა“.

²⁶ ამ შემთხვევაშიც გამოყენებულია 11-ბალიანი სკალის უკიდურესი პოლუსი, კოდი 0.

ახალგაზრდა ადამიანი, მით უფრო ლიბერალურადაა განწყობილი ამ საკითხების მიმართ. მაგალითად, თუ უფროსი ასაკის ადამიანების (56+) 80%-ისთვის არასდროსაა გამართლებული ქალისთვის ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობა, ახალგაზრდებს შორის (18-დან 35 წლამდე) შესაბამისი წილი 63%-ია. მსგავსი ტენდენციაა ქორწინების გარეშე შვილის გაჩენისა და მამაკაცისთვის ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობის გამართლებულობის შეფასების შემთხვევაშიც.

დანართი 1. კვლევის მეთოდოლოგია

2017 წლის 9 მაისიდან 31 მაისამდე ევროპის ფონდის ევროპული ინტეგრაციის პროგრამის ფარგლებში ჩატარდა საქართველოს მოსახლეობის გამოკითხვა ევროკავშირის შესახებ ცოდნისა და მისდამი დამოკიდებულების შესწავლის მიზნით. ანალოგიური გამოკითხვები ჩატარდა 2009, 2011, 2013 და 2015 წლებში;²⁷ ხუთივე ტალღის სავსე სამუშაოები ჩატარა CRRC-საქართველომ.

2017 წლის გამოკითხვის შერჩევის დიზაინი 2013 და 2015 წლების გამოკითხვების დიზაინის ანალოგიური იყო. პირველადი შერჩევის წერტილებს საარჩევნო უბნები წარმოადგენდა. ქვემო ქართლის, სამცხე-ჯავახეთის და კახეთის რეგიონების ის საარჩევნო უბნები, სადაც რეგისტრირებული ამომრჩევლების, სულ ცოტა, 40% ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლები იყვნენ, ჩაითვალია ეთნიკური უმცირესობების²⁸ წარმომადგენლებით კომპაქტურად დასახლებულ უბნებად.²⁹ ასეთ უბნებში გამოიკითხა 969 რესპონდენტი³⁰ და ინტერვიუები ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების მშობლიურ ენაზე ჩატარდა.³¹

სულ კი 2017 წელს გამოიკითხა 2,258 რესპონდენტი ოთხ სტრატაში:³² ზემოთ აღწერილი ეთნიკური უმცირესობების სტრატა და ქართულენოვანი მოსახლეობის სტრატები - დედაქალაქი, სხვა ქალაქები და სოფლები.³³ თითოეულ სტრატაში პირველადი შერჩევის წერტილები შეირჩა ალბათურად, რეგისტრირებული ამომრჩევლების რაოდენობის პროპორციულად. შინამეურნეობები შეირჩა სამარშრუტო შერჩევის მეთოდით, ხოლო შერჩეულ შინამეურნეობებში რესპონდენტები - კიშის ცხრილის საშუალებით.³⁴ თუ ოჯახში პირველი ვიზიტის დროს ვერ ხერხდებოდა ინტერვიუს ჩატარება, ინტერვიუერები მეორედ და, საჭიროების შემთხვევაში, მესამედაც ბრუნდებოდნენ იქ, სანამ არგამოპასუხებას დააფიქსირებდნენ. განმეორებითი ვიზიტები აუცილებელი იყო, რათა შერჩევის ცდომილება მინიმალური ყოფილიყო და არ გამოეკითხათ ძირითადად იმ დემოგრაფიული ჯგუფების

27 ინფორმაცია გამოკითხვის წინა ტალღების მეთოდოლოგიის შესახებ იხ. 2013 და 2015 წლების ანგარიშებში: http://www.epfound.ge/files/eu_survey_report_2013_final_geo.pdf და http://www.epfound.ge/wp-content/uploads/2016/09/eu_attitudes_survey_ge_nov_24_1.pdf.

28 ძირითადად, საუბარია ეთნიკურ აზერბაიჯანლებზე და ეთნიკურ სომხებზე.

29 იმის მიხედვით, თუ რომელი ეთნიკური ჯგუფის წარმომადგენლები ჭარბობდნენ ამა თუ იმ უბანში, საუბარია აზერბაიჯანულენოვან და სომხურენოვან უბნებზე.

30 მათ შორის 515 აზერბაიჯანულენოვან უბნებში და 454 - სომხურენოვან უბნებში.

31 508 ინტერვიუ ჩატარდა აზერბაიჯანულ ენაზე, 423 - სომხურ ენაზე და 38 - ქართულ ენაზე (ამ სტრატაში გამოკითხული 24 რესპონდენტი ეთნიკური ქართველი აღმოჩნდა). ინტერვიუს დასაწყისში ყოველმა რესპონდენტმა თავად შეარჩია ინტერვიუს ენა.

32 2013 და 2015 წლებში ჩატარებულ გამოკითხვებში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს შორის არ ხდებოდა შემდგომი დიფერენციაცია მათი ეთნიკური კუთვნილების მიხედვით. 2017 წელს ამ სტრატაში ჩატარებული ინტერვიუების რაოდენობა გაიზარდა, რათა შესაძლებელი ყოფილიყო შემდგომი დაგვირგვინების შეგვესწავლა კერძოდ აზერბაიჯანელებისა და სომხებს მოსაზრებები. შედარებითობის შენარჩუნების მიზნით, ამ ანგარიშში ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების მოსაზრებები და შეფასებები გაერთიანებული სახითაა წარმოდგენილი.

33 ამ სამ სტრატაში (დედაქალაქი, სხვა ქალაქები და სოფლები) ყველა ინტერვიუ ქართულ ენაზე ჩატარდა. ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ ამ სტრატებში მხოლოდ ეთნიკური ქართველები არ იყვნენ გამოკითხული: ეთნიკური ქართველების გარდა, დედაქალაქში გამოკითხული იყო 21 ეთნიკური სომეხი, 4 აზერბაიჯანელი, 3 რუსი და სხვა ეროვნებების კიდევ 4 რესპონდენტი; სხვა ქალაქებში გამოკითხული იყო 3 სომეხი, 3 რუსი და სხვა ეროვნებების კიდევ 5 რესპონდენტი; და სოფლებში გამოკითხული იყო 1 ეთნიკური აზერბაიჯანელი, 4 რუსი და სხვა ეროვნებების კიდევ 6 რესპონდენტი. ანგარიშში ეს ჯგუფები მოხსენიებულია, როგორც „ქართულენოვანი“ სტრატები, რადგან მათ ქართულ ენაზე არჩიეს ინტერვიუს ჩატარება.

34 Kish, Leslie (1949), "A Procedure for Objective Respondent Selection within the Household," *Journal of the American Statistical Association* 44 (247): 380–387.

წარმომადგენლები, რომლებიც უფრო მეტ დროს ატარებენ სახლში (პენსიონერები, უმუშევრები და სხვ.).

ინტერვიუები ჩატარდა პირისპირ. რესპონდენტების პასუხების საფუძველზე ინტერვიუები ავსებდნენ კითხვარების ელექტრონულ ვერსიებს პლანშეტურ კომპიუტერებში (CATI). საშუალო არგამოპასუხება 39% იყო - 66% თბილისში, 34% სხვა ქალაქებში, 26% სოფლებში, 18% აზერბაიჯანულ და 27% - სომხურ სტრატაში.

ისევე, როგორც წინა წლების ტალღების შემთხვევაში, გამოკითხვის შედეგები წარმომადგენლობითია საქართველოს ზრდასრული მოსახლეობისთვის (18 წლის და უფროსი), გარდა მოსახლეობისა, რომელიც ოკუპირებულ ტერიტორიებზე და სამხედრო ბაზებზე ცხოვრობს. ანგარიშში წარმოდგენილი შედეგები შეწონილია. შედეგების ცდომილების საშუალო მაჩვენებელია +/-2.7%.

დანართი 2: ეთნიკური უმცირესობები

ისევე, როგორც 2013 და 2015 წლებში, 2017 წლის გამოკითხვის პროცესში საგანგებოდაა შესწავლილი ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების მოსაზრებები ევროკავშირის შესახებ. შეწონილი მონაცემების თანახმად, 2013 წელს ეთნიკური უმცირესობების წილი გამოკითხულთა 10%-ს შეადგენდა, 2015 წელს - 9%-ს, ხოლო 2017 წელს - 10%. 2017 წელს ამ ჯგუფის 71% წარმოდგენილი იყო ქვემო ქართლში და კახეთში მცხოვრები აზერბაიჯანელებით და 25% სამცხე-ჯავახეთში და ქვემო ქართლში მცხოვრები სომხებით.³⁵ აზერბაიჯანელები და სომხები ყველაზე მრავალრიცხოვანი ეთნიკური ჯგუფებია საქართველოში, რომელთა წარმომადგენლებიც ხშირად კომპაქტურად ცხოვრობენ.³⁶

ამ ეთნიკური ჯგუფების წარმომადგენლები ნაკლებად ან საერთოდ არ არიან ინტეგრირებული ქართულ საზოგადოებაში. ამის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ქართული ენის არცოდნაა: მათივე თვითშეფასებების თანახმად, უმცირესობების წარმომადგენელთა 38% აცხადებს, რომ საწყის დონეზეც კი არ იცის ქართული ენა, და მხოლოდ 6%-ს მიაჩნია, რომ ძალიან კარგად იცის ქართული. რაც შეეხება რუსული ენის ცოდნის თვითშეფასებას, უმცირესობების წარმომადგენელთა 10% აცხადებს, რომ ძალიან კარგად იცის რუსული (ქართულენოვნების შემთხვევაში ეს მაჩვენებელი 23%-ია). ინგლისური ენა არ იცის ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების 86%-მა მაშინ, როდესაც ქართულენოვნების 39%-ს მიაჩნია, რომ რაღაც დონეზე მაინც იცის ინგლისური. ბუნებრივია, ენობრივი ბარიერი ართულებს კომუნიკაციას ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებსა და უმრავლესობას შორის, ისევე, როგორც ეთნიკური უმცირესობების მიერ ინფორმაციის მიღებას მედიის ქართულენოვანი არხებიდან.

ენების ცოდნის თვალსაზრისით არსებული განსხვავებების გარდა, მეორე მნიშვნელოვანი განსხვავება ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებსა და ქართულენოვანებს შორის რელიგიურ აღმსარებლობას უკავშირდება. ქართულენოვნების აბსოლუტური უმრავლესობა (89%) მართლმადიდებელი ქრისტიანია. უმცირესობების 20% სომხური სამოციქულო ეკლესიის მიმდევარია, ხოლო 70% - ისლამის მიმდევარი.

ქართულენოვანებთან შედარებით, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების ბევრად უფრო მცირე წილს აქვს მიღებული უმაღლესი განათლება. ქართულენოვანების 12%-ს ბაკალავრის, ხოლო 22%-ს მაგისტრის ხარისხი აქვს. შესაბამისი მაჩვენებლები უმცირესობების შემთხვევაში 7% და 1%-ია. უმცირესობების წარმომადგენლების 14%-ს არასრული საშუალო განათლება აქვს მიღებული (ქართულენოვანი მოსახლეობის შესაბამისი წილი 4%-ია).

ქართულენოვანების 27% აცხადებს, რომ მუშაობს სრულ ან ნახევარ განაკვეთზე (სეზონური სამუშაოს ჩათვლით), და კიდევ 12% თვითდასაქმებულია. შესაბამისი მაჩვენებლები ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებისთვის 14% და 18%-ია. უმცირესობებს შორის მეტია დიასახლისი (27%; ქართულენოვანების შემთხვევაში - 12%), ხოლო პენსიონერების წილი, ფაქტობრივად, ერთნაირია (20% ქართულენოვანების შემთხვევაში და 18% უმცირესობების შემთხვევაში).

უმცირესობების წარმომადგენელთა 56%-ის თქმით, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გაყიდვა მათი ოჯახების შემოსავლის ერთ-ერთი წყაროა, ეს მაჩვენებელი ქართულენოვანების შემთხვევაში 24%-ია. უმცირესობების წარმომადგენელთა მხოლოდ

³⁵ დანარჩენი 4% სხვა ეთნიკური ჯგუფების წარმომადგენლები იყვნენ.

³⁶ საქართველოში მცხოვრები სხვა ეთნიკური ჯგუფების წარმომადგენლები (მაგ., რუსები, ოსები, ებრაელები) უმეტესად ქართველებს შორის ცხოვრობენ და შედარებით უკეთ არიან ინტეგრირებული. მათი მოსაზრებები ამ გამოკითხვის ფარგლებში საგანგებოდ შესწავლილა.

23% ასახელებს მათი ოჯახის შემოსავლის ერთ-ერთ წყაროდ ოჯახის წევრების მიერ მიღებულ ხელფასს, ქართულენოვანების შემთხვევაში შესაბამისი მაჩვენებელი 55%-ია.

ამ განსხვავებების მიუხედავად, ამ ორი ჯგუფის წარმომადგენლები დაახლოებით ერთნაირად აფასებენ საკუთარი ოჯახების ეკონომიკურ მდგომარეობას. ქართულენოვანთა 44% და უმცირესობების 45% აცხადებს, რომ მათ ოჯახს დიდი გაჭირვებით ჰყოფნის არსებული შემოსავალი. ამასთან, ქართულენოვანების 67% და უმცირესობების 70% მიიჩნევს, რომ მათი ოჯახის ეკონომიკური მდგომარეობა საშუალოა. საქართველოს ოჯახების ეკონომიკური მდგომარეობის ამსახველი ჰიპოთეტური 10-საფეხურიანი კიბის გამოყენებით, რომლის პირველი საფეხური შეესაბამება საზოგადოებაში არსებულ ყველაზე დაბალ ეკონომიკურ მდგომარეობას, ხოლო მე-10 საფეხური შეესაბამება ყველაზე მაღალ ეკონომიკურ მდგომარეობას, ქართულენოვანებმა და ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებმა დაახლოებით ერთნაირად შეაფასეს, თუ რომელ საფეხურზე დგას ამჟამად მათი ოჯახი - ქართულენოვანების შემთხვევაში საშუალო მაჩვენებელი იყო 4.07, ხოლო ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების შემთხვევაში - 4.33.